

*Jedno
manželství*
Tayari Jonesová

VYŠEHRAĐ

Co se ti stane, ti nepatří,
týká se tě to jen napůl. Tvoje to není.
Ne jen tvoje.
Claudia Rankine

1 *Mostová hudba*

ROY

Na světě jsou dva druhy lidí, ti, co z domova odejdou, a ti, co zůstanou. Jsem hrdým členem první skupiny. Moje žena, Celestial, vždy říkala, že jsem v jádru venkovan, ale tohle označení jsem nikdy neměl rád. Za prvé, nejsem vlastně z venkova. Eloë v Louisianě je malé město. Když slyšíte slovo „venkov“, napadne vás pěstování plodin, lisování sena a dojení krav. Nikdy v životě jsem nesebral jedinou paličku bavlníku, i když můj táta ano. Nikdy jsem se nedotknul koně, kozy ani prasete a ani po tom netoužím. Celestial se tomu vždy smála, vysvětlovala, že neříká, že jsem farmář, jen z venkova. Je z Atlanty a dalo by se tvrdit, že je z venkova taky. Ale nechte ji to říct samotnou, je „jižanka“, což se nesmí plést s „jižanskou kráskou“. Z nějakého důvodu jí „broskvička z Georgie“ nevadí, a to ani mně, takže tady to máte.

Celestial se považuje za kosmopolitního člověka a v tom se nemýlí. Nicméně spí každou noc v témž domě, ve kterém vyrůstala. Zato já vyrazil, jako by mi za zadkem hořelo, přesně sedmdesát jedna hodin po ukončení střední školy. Byl bych odešel dřív, ale autobus v Eloë nezastavoval každý den. V době, kdy pošťák mámě přinesl lepenkovou tubu s mým diplomem, jsem už byl nastěhovaný do svého pokoje na koleji na Morehouse College, účastnil jsem se speciálního programu pro stipendisty první generace. Byli jsme pozváni dva a půl měsíce před lidmi, jejichž rodiče chodili na vysokou, abychom si zmapovali terén

a nadrtili se základy. Představte si dvacet tři mladých černochoů, jak se dívají na *Blázinec ve škole* od Spikea Leeho a *Panu učiteli s láskou* se Sidneyem Pointierem pořád dokola, a buď vám to dojde, nebo ne. Indoktrinace nemusí být nutně špatná.

Celý život mi pomáhaly podpůrné programy – „Náskok“, když mi bylo pět, a „Stoupat výše“ po celou dobu. Jestli budu mít někdy děti, budou schopny šlapat životem bez tréninkových koleček, ale komu čest, tomu čest.

Pravidla jsem se naučil v Atlantě, a to rychle. Nikdo mne nikdy nenazval hlupákem. Ale domov není, kde přistaneš, domov je, odkud vylétáš. Domov si nevybíráš, stejně jako si nevybíráš rodinu. V pokeru dostaneš pět karet. Tři můžeš vyměnit, ale dvě si necháváš: rodinu a rodnou zem.

O Eloie nemluví zle. Rozhodně jsem se mohl narodit na horším místě – kdo vidí věci v širším měřítku, pochopí. Za prvé, Eloie sice leží v Louisianě, kde člověk nemá příležitostí, kolik si zamane, ale je v Americe, a pokud už jste černý a nemáte to jednoduché, Spojené Státy jsou pro to asi nejlepší místo. Každopádně jsme nebyli chudí. To bych obzvlášť rád zdůraznil. Na to můj táta pracoval příliš tvrdě – přes den v Buckových sportovních potřebách a po večerech jako údržbář – a moje matka trávila až moc hodin nad tácy v bistru, než abych předstíral, že jsme neměli ani vindru. Ať to stojí černé na bílém, že jsme měli.

Já, Olive a Velký Roy jsme byli tříčlenná rodina a žili jsme v bytelném cihlovém domě v bezpečné ulici. Měl jsem svůj vlastní pokoj, a jakmile Velký Roy dokončil přístavek, i vlastní koupelnu. Když jsem vyrostl z bot, nikdy jsem nečekal na nové. Dostával jsem finanční pomoc, ovšem rodiče také udělali svoje, abych mohl na vysokou.

Pravda ale je, že nebylo nic navíc. Kdyby moje dětství bylo sendvič, bylo by masa tak akorát mezi chleba. Měli jsme, co jsme potřebovali, a nic víc. „A nic míň,“ řekla by moje máma a pak by mne sevřela do svého objetí, které vždy vonělo jak citronové pastilky.

Když jsem přijel do Atlanty, měl jsem pocit, že mám celý život před sebou – nekonečné stohy nepopsaného papíru. A víte, co se říká: muž z Morehouse má vždy pero po ruce. Deset let poté byl můj život v nejlepším. Když se někdo zeptal: „Odkud jsi?“ řekl jsem „z A!“ – v tak důvěrném vztahu s tímhle městem jsem byl, že jsem znal jeho přezdívku. Když se mne ptali na rodinu, mluvil jsem o Celestial.

Byli jsme náležitě svoji rok a půl a byli jsme šťastní, alespoň já byl. Možná ne tak jako ostatní lidé, ale nebyli jsme ti klasičtí buržoazní atlantští negři, u kterých si manžel chodí lehnout s laptopem pod polštářem a žena si nechává zdát o svých špercích. Byl jsem mladý, lačný, na vzestupu. Celestial byla umělkyně, náruživá a nádherná. Byli jsme jak z *Lásky na druhý pohled*, akorát dospěli. Co můžu říct? Měl jsem vždycky slabost pro ženy, co mířily vysoko. S nimi člověk ví, že je v něčem hlubokým, žádný „ahoj a zas někdy“. Před Celestial jsem chodil s jinou holkou, co se taky narodila a vyrostla v A. Tahle holka, tak spořádaná, jak si jen můžete představit, na mne vytáhla pistoli na galavečeru Městské ligy. Nikdy na tu stříbrnou dvaadvacítku s růžovou perleťovou rukojetí nezapomenu. Ukázala mi ji v kabelce pod stolem, když jsem si vychutnával steak s gratinovanými bramborami. Řekla, že ví, že ji podvádím s nějakou holkou z Asociace černošských advokátů. Jak to vysvětlit? Měl jsem strach, a taky neměl. Jenom holka z Atlanty může být takhle nóbl a udělat přitom něco takhle gangsterského. Byla to logika lásky, jasně, ale nebyl jsem si jistý, jestli ji mám požádat o ruku, nebo zavolat policii. Rozešli jsme se před svítáním a moje rozhodnutí to nebylo.

Po pistolnici jsem na chvíli ztratil svoje štěstí se ženami. Čítával jsem stejné noviny jako všichni ostatní a slýchal o údajném nedostatku černých mužů, ale zdálo se, že tahle dobrá zpráva můj společenský život ještě neovlivnila. Každá, která se mi líbila, měla na čekačce někoho jiného.

Trocha konkurence je zdravá pro všechny zúčastněné strany, ale odchod pistolnice se mi dostal pod kůži a poslal mne na pár dní do Eloie, abych si o tom promluvil s Velkým Royem. Můj otec

má takové to alfa-omega vyzařování, jako by tam byl, než ses ukázal, a bude tam v tom samém sklápěcím křesle sedět dlouho potom, co odejdeš.

„Přece nechceš ženskou, co mává střelnou zbraní, synu.“

Snažil jsem se vysvětlit, že právě ten kontrast mezi pistolí jak z ulice a třípytem toho večera na mne udělal dojem. A kromě toho: „To si jen tak hrála, tati.“

Velký Roy přikývnul a usrkl pěnu ze své sklenice piva. „Jestli si takhle hraje, co se stane, až se opravdu naštvě?“

Z kuchyně zavolala moje matka, jako by mluvila skrz překladatele: „Zeptej se ho, s kým je ta holka teď. Může být bláznivá, ale ne až takhle. Žádná neodmítne Malého Roye, aniž má jiného v záloze.“

Velký Roy se zeptal: „Tvoje matka chce vědět, s kým je teď.“ Jako bychom nemluvili stejnou řečí.

„S nějaký právníkem. Ale žádnéj Perry Mason to není. Smlouvy. Člověk na papírování.“

„A ty nejsi na papírování?“ zeptal se Velký Roy.

„To je něco úplně jiného. Zástupce, to je jen dočasný. A kromě toho, papírování není můj úděl. Akorát to zrovna dělám.“

„Aha,“ řekl Velký Roy.

Moje matka pořád špiclovala z kuchyně. „Řekni mu, že vždycky nechá tyhle světlý holky, aby mu ublížily. Řekni, že nemá zapomenout na holky přímo tady v tomhle okrsku. Řekni mu, aby do těch kariérních výšin vzal nějakou s sebou.“

Velký Roy řekl, „Tvoje matka říká –“ než jsem ho přerušil.

„Slyšel jsem ji a nikdo neříkal, že ta holka byla světlá.“

Ale samozřejmě byla, na to má moje máma pifku.

Olive teď vyšla z kuchyně a ruce si otírala o pruhovanou utěrku: „Nezlob se. Nesnažím se ti míchat do života.“

Nikdo nemůže doopravdy uspokojit svou mámu, když přijde na holky. Všichni moji kamarádi mi říkají, jak je matky varují, „Jestli nemůžete používat stejný hřeben, domů ji nevod.“ Časopisy *Ebony* a *Jet* oba přísahají, že všichni černí muži, co mají pár halířů, jdou po vanilkové zmrzlině. Já osobně jsem jen

na čokoládu a moje máma má ještě tu drzost řešit, jaký odstín si vybírám.

Ale člověk by si myslel, že Celestial mít ráda bude. Ty dvě si byly tak podobné, že to ony by mohly být příbuzné. Obě byly tak čistě hezké, jako Thelma z *Dobrých časů*, moje první láska z televize. Ale ne, co se týkalo mámy, Celestial vypadala správně, ovšem byla z jiného světa – chrt v rouše beránčím. Velkému Royovi naopak Celestial učarovala, až by si ji býval vzal sám, kdybych to neudělal já. Nic z toho u Olive nezabodovalo.

„Je jenom jedna věc, která by mi u tvojí matky pomohla,“ řekla jednou Celestial.

„A co by to bylo?“

„Miminko,“ povzddechla si. „Kdykoli ji vidím, prohlíží si mne, jako bych v těle držela její vnoučata jako rukojmí.“

„Přeháníš.“ Ale pravdou bylo, že jsem matce celkem rozuměl. Po roce jsem byl připravený to rozjet, vytvořit novou generaci s novými pravidly a předpisy.

Ne že by na tom, jak jsme byli vychovaní my, bylo něco špatného, ale stejně – svět se mění, takže způsob, jakým se vychovávají děti, se musel změnit taky. Součástí mého plánu bylo ani jednou jedinkrát nezmnít česání bavlny. Moji rodiče vždycky mluvili buď o bavlně opravdové, nebo symbolické. Běloši říkají „lepší než kopat příkop“ a černoši „lepší než sbírat bavlnu“. Nebudu svým dětem připomínat, že lidi museli umřít, abych mohl já vést normální život. Nechci, aby Roy III. seděl v kině a snažil se dívat na *Hvězdné války* nebo něco na ten způsob a musel u toho přemýšlet nad tím, jak právo sedět a jíst popcorn stálo jině život. Nic takového. Nebo možná jen trochu. Každý na to musí nějak přijít. Celestial zase slibuje, že nikdy neřekne, že musí být dvakrát tak dobří, aby dostali polovinu toho, co bílí. „I kdyby to byla pravda,“ říkala, „proč tohle říkat pětiletému dítěti?“

Byla vyrovnanost sama, žádný korporátní typ s bílým límečkem, ale svůj původ nosila jako lesk na botách z lakované kůže. K tomu byla od rány jako každý umělec, aniž sklouzla k šílenství. Jinými slovy v kabelce nenosila žádnou růžovou pistoli,